

ПЕРСПЕКТИВИ І НАПРЯМКИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ РЕСПУБЛІКИ ІНДОНЕЗІЯ ЗА ПРЕЗИДЕНСТВА ДЖОКО ВІДОДО

***Анотація.** Стаття присвячена дослідженню перспектив, напрямків реалізації та проблем зовнішньої політики Республіки Індонезія під керівництвом новообраного президента Джоко Відодо. Також автором приділено увагу результатам діяльності попереднього президента країни Сусіло Б. Юдхойоно і їх можливого впливу на місце Індонезії в регіоні та світі на сучасному етапі.*

***Ключові слова:** зовнішня політика, лідерство, глобальна морська вісь, АСЕАН.*

***Abstract.** The article is dedicated to researching of perspectives, directions of realization and problems of the foreign policy of the Republic of Indonesia led by newly-elected President Joko Widodo. Also attention is paid to the results of the activities of the previous President Susilo B. Yudhoyono and their possible impact on Indonesia's place in the region and the world at the present stage.*

***Key words:** foreign policy, leadership, global maritime axis, ASEAN.*

***Аннотация.** Статья посвящена исследованию перспектив, направлений реализации и проблеме внешней политики Республики Индонезия под руководством новоизбранного президента Джоко Видодо. Также автором уделено внимание результатам деятельности предыдущего президента страны Сусило Б. Юдхойоно и их возможному влиянию на место Индонезии в регионе и мире на современном этапе.*

***Ключевые слова:** внешняя политика, лидерство, глобальная морская ось, АСЕАН.*

Мета статті полягає у розкритті основних аспектів зовнішньої політики Республіки Індонезія під керівництвом нового президента Джоко Відодо.

---

¹ Студентка 1 курсу магістратури спеціальності Міжнародні відносини Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник – Скороход Ю.С., д.політ.н., проф. кафедри міжнародних організацій та дипломатичної служби Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Актуальність дослідження зумовлена тим фактом, що Індонезія не лише найбільшою мірою визначає співвідношення сил в регіоні Південно-Східної Азії, а й відіграє досить помітну роль у світових політичних процесах. Це пояснюється насамперед стратегічно важливим геополітичним становищем держави, яка розташована на стику Тихого та Індійського океанів і є мостом між материковою Азією та Австралією, а також входить до числа найбільших за площею та кількістю населення країн світу, переважну більшість з яких становлять мусульмани.

Наразі поглибленому вивченню напрямів і механізмів реалізації зовнішньої політики Індонезії приділяється недостатньо уваги з боку академічних кіл, що є особливо актуальним для вітчизняної політологічної думки. Щодо українських дослідників, то їх науковий доробок стосується переважно зовнішньої політики Індонезії ХХ ст. і внутрішньополітичних аспектів розвитку держави. Більшою мірою особливості зовнішньополітичного курсу Джакарти в цілому і під час президентства Джоко Відодо висвітлюються у працях західних (Адель Непрі [1],) Квін Софі [7], Себастьян Леонард [8]), сінгапурських (Чен Джонатан [2]) та власне індонезійських дослідників (Сукма Різал [9], Нгуєн Фуонг [5], Тама Салім [11]).

Зовнішня політика обраного у 2014 р. президента Джоко Відодо характеризується прагненням відігравати більшу роль в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Ключовим показником цього стала його передвиборча програма, в якій зроблено акцент на зміцненні країни в якості глобальної морської осі. У короткостроковій перспективі новому лідеру доведеться зіштовхнутись з потужною опозицією всередині країни і низкою проблем у внутрішній політиці, що упродовж всього часу з моменту здобуття Індонезією незалежності суттєвим чином впливала на вироблення зовнішньополітичного курсу країни, а це, у свою чергу, так чи інакше зумовить певну політичну нестабільність. У зв'язку з цим постає питання:

яким буде вектор діяльності Індонезії на міжнародній арені і чи виявляться успішними ініціативи Джоко Відодо?

Індонезія завжди послідовно виступала з підтримкою ідеї створення норм поведінки в Тихому океані, в першу чергу через механізми АСЕАН. Щодо Індійського океану, то інтерес Джакарти до нього був незначним, незважаючи на те, що країна мала міцні історичні зв'язки з регіоном в рамках Бандунгської конференції та Руху неприєднання. Сьогодні Індійський океан привертає все більшу увагу глобальних гравців, які, зважаючи на його стратегічне значення, прагнуть реалізувати власні інтереси, пов'язані з необхідністю отримати доступ до енергосировини та можливість торгувати нею. КНР у 2011 р. отримала право на розвідку мінеральних ресурсів в західній частині Індійського океану. Сполучені Штати також активно нарощують тут присутність для підтримання своєї політики на Близькому Сході. Поряд з цим спостерігаються тенденції зростання економік Індії та африканських країн [5].

У зв'язку з важливістю Індійського океану та відсутністю архітектури безпеки в цьому регіоні, Індонезія вбачає для себе необхідність проектувати свою зовнішню політику у західному напрямку та посилити активність в районі Індійського океану. З очікуванням появи спільноти АСЕАН у 2015 р. в Індонезії з'явиться можливість поширити свій вплив в обох сферах. У цьому ж році Індонезія візьме на себе головування в Асоціації регіонального співробітництва з країнами Індійського океану (IORA), яке триватиме протягом 2015-2017 рр. Також країна виділила 20 млн. дол. на підтримку своєї програми з нарощення потенціалу країн Тихоокеанського регіону у 2015-2019 рр. Окрім вже існуючої співпраці, Індонезія налаштована розвивати нові напрямки, такі як демократизація, риболовля, культура, молодь і спорт [3].

Новаторською ідеєю Джоко Відодо стало позиціонування Індонезії в подальшому як глобальної морської осі, що сприятиме більшому зв'язку між Тихим та Індійським океанами та перетворить державу на ключового гравця

у забезпеченні стабільності в цьому регіоні. Для досягнення цієї цілі новий президент має намір збільшити морський потенціал Індонезії для гарантування безпеки в таких стратегічних ділянках Індійського океану, як Малакська, Зондська та Ломбоцька протоки. Крім того, Джакарта прагне створити інституції та виробити норми, які б пов'язали Тихий та Індійський океани. Основними країнами, які керівництво Індонезії планує залучити до участі в цій ініціативі, є Індія, Австралія і ПАР з огляду на їх високий інтерес до Індійського океану та вплив у світі. Індія – найбільша в економічному плані країна Південної Азії. ПАР відіграє суттєву роль на африканському континенті і має перебрати на себе головування в Асоціації регіонального співробітництва з країнами Індійського океану у 2017-2019 рр. Австралія також зацікавлена у створенні регіональної архітектури в Індійському океані.

Демонстрування бажання водночас використати статус Індонезії як середньої держави та підкреслити роль морських шляхів свідчить про суттєві зміни зовнішньополітичного курсу, що так чи інакше матиме вплив на відносини з іншими країнами регіону. Однак, Індонезія може зіштовхнутись з труднощами, оскільки кожна з цих держав має власні підходи до реалізації цього проекту. Індія, наприклад, негативно сприйме ідею залучення Пакистану до такої співпраці. Тому Відодо постає перед необхідністю ретельно узгоджувати інтереси ключових держав і те, наскільки успішно він це робитиме, безпосередньо впливатиме на авторитет Індонезії і її політичну вагу [10].

Основне завдання, яке ставить перед собою команда Джоко Відодо, полягає в оновленні політичної, економічної та культурної ідентичності Індонезії, не лише як країни-архіпелагу, а й як морської держави, одночасно з цим дотримуючись давнього принципу «вільної та активної» зовнішньої політики. Радник президента з питань зовнішньої політики Різал Сукма під концепцією морської держави в Індонезії розуміє нову доктрину, мета якої – посилити позиції Індонезії у світовій політиці, перетворивши країну у глобальну морську вісь. Очевидним є те, що дана концепція виходить зі

стратегічного розташування Індонезії між Індійським та Тихим океанами. Центральне місце країни у регіональній архітектурі Індійсько-тихоокеанського регіону є в даному випадку ключовим і відображає зростаючі регіональні амбіції Індонезії. Уряд визначив п'ять цілей, які мають бути реалізовані в рамках нової стратегії:

- 1) вироблення культури поведінки в морі;
- 2) збереження та раціональне використання морських ресурсів;
- 3) розвиток морської інфраструктури і зв'язку;
- 4) морське співробітництво за допомогою дипломатії;
- 5) створення морських оборонної потужності [9].

Слід відзначити, що під час президентства Юдхойоно, який був першим главою держави, обраним прямим голосуванням з початком періоду реформ, зовнішня політика Індонезії набула більш інтернаціоналістського характеру, вийшовши за звичні межі регіону Південно-Східної Азії, зокрема в ході другого терміну його повноважень. При прийнятті зовнішньополітичних рішень, Юдхойоно прагнув вивести країну поза регіональну архітектуру Азійсько-Тихоокеанського регіону, зокрема, поза рамки АСЕАН, чому сприяло усвідомлення Індонезії як держави середнього рівня. Жорстке дотримання принципу «тисяча друзів і жодного ворога» на початку своєї другої каденції Юдхойоно обрав стратегію свідомого уникнення суперечливих питань, таких, як спір у Південно-Китайському морі, які могли б поставити під загрозу інтереси Індонезії або призвести до ескалації напруженості в регіоні, намагаючись поряд з цим виконувати лідерську роль середньої держави. Така неоднозначна позиція дозволила країні залишитись вільною від втягнення у суперечки, які б стали на заваді нарощенню відносин з великими державами регіону, як, наприклад, з КНР. У той же час Індонезія розвиває тісні зв'язки зі Сполученими Штатами та проектує свою лідерську позицію в мусульманському світі. Незважаючи на давню традицію нейтралітету і невтручання у внутрішні справи, яка залишається одним з основних принципів зовнішньої політики країни, Індонезія посилила свою

роль в якості захисника прав людини і демократії у всьому регіоні. Активна історична роль та інтереси Джакарти в АСЕАН як «першої серед рівних» набула нового значення, оскільки сприяє посиленню участі країни в інших регіональних організаціях, таких, як Східноазійські саміти та G20 [6].

Активна зовнішня політика, продемонстрована Юдойоно під час другого президентського терміну, може створити для Відодо ряд проблем, особливо якщо взяти до уваги його відносно недосвідченість у веденні міжнародних справ та потенційні внутрішні протистояння між його урядом та опозицією. Переорієнтація зовнішньополітичних директив у напрямку фокусування уваги на стратегічній ролі Індонезії як морської держави та середньої сили посилить прояви державоцентризму у декількох сферах. По-перше, збільшення ролі Індонезії у співробітництві Південь-Південь та Асоціації регіонального співробітництва з країнами Індійського океану. По-друге, зміцнення єдності всередині АСЕАН та здобуття більшої ваги в ОІС. По-третє, активна участь у вирішенні конфліктів, встановленні миру та постконфліктному миробудівництві [2].

На регіональному та міжнародному рівні Індонезія, як і раніше, прагне досягти миру, стабільності та поступального розвитку в Південно-Східній Азії. Зокрема, країна активно бере участь у створенні до кінця 2015 р. Спільноти АСЕАН та підтриманні єдності організації за допомогою діалогу зі всіма зацікавленими сторонами. Відодо може відмовитись від двосторонніх зовнішньополітичних ініціатив Юдойоно і повернутись до більш традиційного багатостороннього підходу (регіонального і глобального) з закріпленням керівної ролі Індонезії в АСЕАН [1].

На думку президента Джоко Відодо, зовнішня політика Індонезії протягом наступних п'яти років базуватиметься на таких пріоритетах:

- 1) підтримання суверенітету Індонезії

Країна, здійснюючи взаємодію на міжнародній арені, виходитиме з принципу взаємної поваги територіального суверенітету і негативно сприйматиме будь-які дії, спрямовані на порушення цього принципу іншими

державами. Також у 2015 р. передбачається активізувати прикордонну дипломатію та збільшити присутність у цих районах. Для розмежування морських територій було розроблено план дій для ведення переговорів з приводу прикордонних питань

2) посилення захисту індонезійських громадян та юридичних осіб.

Індонезія надалі даватиме свою згоду на відправлення працівників-мігрантів, якщо національне законодавство країни призначення передбачає захист цієї категорії осіб або якщо Індонезія має двосторонню угоду з цією країною, яка гарантує такий захист. Дані заходи будуть реалізовуватись і на регіональному рівні, зокрема шляхом створення недискримінаційного документа АСЕАН із захист прав працівників-мігрантів.

3) активізація економічної дипломатії.

Індонезія має на меті посилити регіональну та міжнародну співпрацю у сфері морської інфраструктури, енергетики, рибальства та захисту морського середовища. На двосторонньому рівні це співробітництво розвиватиметься в рамках стратегічної асоціації з країнами-партнерами. Уряд Індонезії прагне дотримуватись законів та нормативних актів з метою викоринити незаконний рибний промисел у своїх територіальних водах і готова до координації зусиль з іншими державами. Економічна дипломатія Джакарти також зосередить свою увагу на прискоренні розвитку інфраструктури і зв'язку. Будівництво глибоководних портів та електростанцій є перспективними напрямками співробітництва з іноземними партнерами [4].

Як країна середньої потужності з населенням близько 250 млн осіб, третя найбільша демократія світу, країна з найбільшою кількістю мусульманського населення Індонезія продовжуватиме відігравати важливу роль на регіональному та міжнародному рівні. АСЕАН залишається пріоритетом зовнішньої політики за президентства Джоко Відодо. Індонезія зацікавлена у встановленні більш демократичного світоустрою, зменшення диспропорцій у розвитку та благополуччі країн, міжнародної взаємодії на основі взаємної поваги інтересів та забезпеченні стабільності і безпеки у світі [7].

Індонезія і надалі буде робити свій внесок у справу захисту миру та безпеки у світі. Для реалізації цієї цілі на регіональному рівні для Індонезії актуальною є участь у повній та ефективній реалізації Декларації про поведінку сторін в Південно-Китайському морі та якомога швидшого укладення відповідного Кодексу поведінки. Для підтримання регіональної стабільності Індонезія закликає всі країни утримуватись від застосування сили або погрози силою та поважати принципи міжнародного права. Також індонезійське керівництво зберігає в якості своїх пріоритетів побудову спільноти АСЕАН [8].

У 2015 р. Індонезія прийматиме ювілейний 60-ий саміт Конференції держав Азії та Африки, що має на меті відновити дух співпраці по лінії Південь-Південь. Дана Конференція є символом звільнення від колоніальної залежності та подальшого зростання азійських і африканських країн. У зв'язку з цим Індонезія наголошує на важливості палестинського питання, що вимагає уваги всього міжнародного співтовариства. Джакарта має на меті продовжувати підтримувати боротьбу палестинського народу за створення суверенної держави і активно закликає інші країни визнати незалежність Палестини. Для налагодження більш тісних відносин між двома народами планується у найближчому майбутньому відкрити почесне консульство в Рамаллі на додаток до посольства, акредитованого в Палестині, з резиденцією в м. Амман (Йорданія) [11].

Індонезія відома у світі як один з основних учасників операцій з підтримання миру і безпеки під егідою ООН. На сьогодні країна є шістнадцятим найбільшим контрибутором миротворчих місій, внесок якої нараховує 1843 співробітники. Передбачається, що у 2019 р. ця цифра зросте до 4000. Для уряду країни пріоритетним питанням залишається незаконна міграція в рамках «Балійського процесу», що вимагає, на його думку, тісної координації між країнами походження, транзиту та призначення. Індонезія реалізовує політику у цьому напрямку, зважаючи на свої зобов'язання в якості активного учасника глобальної боротьби з тероризмом [6].

Більшість аналітиків сходяться на думці, що Відодо навряд чи відійде від основної концепції зовнішньої політики Юдхойоно. Однак, новому президенту доведеться зустрітись з низкою викликів, залишеними у спадок його попередником, як наприклад, підтримувати баланс між підтриманням статусу середньої держави за кордоном і вирішувати внутрішні проблеми. Маючи реформаторські амбіції і не належачи до традиційної еліти, Джоко Відодо ймовірно зіштовхнеться з жорстким супротивом деяким його внутрішнім реформам в парламенті, де потужною є опозиційна коаліція. Таким чином, можна зробити висновок, що для успішної реалізації зовнішньополітичного порядку денного, новому президенту доведеться вирішити ряд проблем:

1. Контролювати невідповідність між зобов'язаннями Індонезії та ресурсами, наявними в неї, для виконання цих зобов'язань. Наприклад, у питанні зміни клімату досягнути мети, поставленої Юдхойоно, щодо збільшення викидів Індонезії, що вимагатиме значних політичних зусиль.

2. Досягти впевненості у тому, що ріст націоналізму в Індонезії не поставить під сумнів її міжнародний вектор діяльності та репутацію у світі. Що стосується економічного націоналізму, то президент має підтримувати баланс між занепокоєнням суспільства з приводу іноземної експлуатації та потребою країни у отриманні закордонних інвестицій та збереження свого міжнародного іміджу.

3. Прагнути не лише зберігати, а й покращувати становище демократії та прав людини в Індонезії, що дозволить підвищити роль м'якої сили за кордоном. Це передбачає вживання заходів протидії ісламським угрупованням, які виступали із захистом прав релігійних меншин – шиїтів, християн та ахмаді. Також нагальною залишається проблема серйозного порушення прав людини та відсталості східного регіону Індонезії Папуа, де в останні десятиліття активізувався повстанський рух.

4. Приділяти більшу увагу регіональному лідерству Індонезії в АСЕАН, незважаючи на зростання невдоволення щодо його ефективності та темпів

розвитку. Незважаючи на те, що деякі недемократичні члени організації намагаються гальмувати втілення в життя прогресивних заходів, які пропонує Індонезія в АСЕАН, дана структура з її комплексом інституцій є корисною платформою, через яку Джакарта може реалізовувати свої амбіції середньої держави. Тому новий президент має працювати над збереженням єдності АСЕАН та формуванню шляхів його розвитку. Зокрема, Джокові може сприяти зміцненню Міжурядової комісії АСЕАН з прав людини та залучати до цього держави зі схожими поглядами, як Філіппіни і Тайланд.

5. Найважливіше – пристосувати країну до потенційно несприятливих геополітичних реалій. Наприклад, примусові дії Китаю проти декількох держав АСЕАН в Південно-Китайському морі можна сприймати як прямий виклик концепції динамічної рівноваги Джакарти та Всеосяжного договору про дружбу і співробітництво в Індо-Тихоокеанському регіоні, які базуються на спільній безпеці та спільних нормах. Однак, окрім цих ініціатив, які планується реалізувати в майбутньому, варто вживати інших заходів для того, аби адекватно реагувати на сучасні реалії, особливо щодо конфліктних вузлів у Південно-Китайському морі.

Список використаних джерел:

1. Adelle Neary. Indonesia under Jokowi: A Foreign Policy Driven by a “Global Maritime Nexus” / Adelle Neary [Електронний ресурс] // Center For Strategic & International Studies. – October 23, 2014. – Режим доступу: <http://cogitasia.com/indonesia-under-jokowi-a-foreign-policy-driven-by-a-global-maritime-nexus/>
2. Chen Jonathan / Indonesia’s Foreign Policy under Widodo: Continuity or Nuanced Change? / Jonathan Chen [Електронний ресурс] // The Perth USAsia Centre. – 2014. – Режим доступу: <http://perthusasia.edu.au/usac/assets/media/docs/publications/Chapter4Chen.pdf>

3. Declaración anual de prensa. Ministra de Relaciones Exteriores de la República de Indonesia 2015 // Embajada de Indonesia en Madrid. – Электронный ресурс. – January 12, 2015. – Режим доступа: <http://embajadaindonesia.es/declaracion-anual-de-prensa-ministra-de-relaciones-exteriores-de-la-republica-deindonesia-2015/>
4. Hamzah B. A. / Sinking the Ships: Indonesia's Foreign Policy under Jokowi / B. A. Hamzah [Электронный ресурс] // Rajaratnam School of International Studies. – January 20, 2015. – Режим доступа: <http://www.rsis.edu.sg/wp-content/uploads/2015/01/CO15016.pdf>
5. Nguyen Phuong. Indonesia's Foreign Policy under Jokowi: A Giant Comes Knocking / Phuong Nguyen [Электронный ресурс] // Center For Strategic & International Studies. – January 13, 2015. – Режим доступа: <http://cogitasia.com/indonesias-foreign-policy-under-jokowi-a-giant-comes-knocking/>
6. Parameswaran Prashnath. Between Aspiration and Reality: Indonesian Foreign Policy After the 2014 Elections / Prashnath Parameswaran [Электронный ресурс] // The Washington Quarterly. – November 01, 2014. – Режим доступа: <http://twq.elliott.gwu.edu/between-aspiration-and-reality-indonesian-foreign-policy-after-2014-elections>
7. Qin Sophie. A Retreat From Multilateralism: Foreign Policy Restructuring Under Jokowi // Australian Institute of International Affairs. – December 23, 2015.
8. Sebastian Leonard. Indonesia's Dynamic Equilibrium and ASEAN Centrality // RSIS Indonesia Programme. – November 12, 2013. – 12 p.
9. Sukma Rizal. Indonesia's Ambassador to the United Kingdom. A Post-ASEAN Regional Order in East Asia? // Keynote Speech delivered at SEAC Southeast Asia Forum LSE. – London, 13 May 2016. – 7 p.
10. Syailendra Adi Emirza. Consensual Leadership in Asean: Will It Endure Under Jokowi? / Emirza Adi Syailendra [Электронный ресурс] // The Establishment Post. – January 29, 2015. – Режим доступа:

<http://www.establishmentpost.com/consensual-leadership-asean-will-endure-jokowi/>

11. Tama Salim. RI to enhance regionalism as new chair of IORA [Электронный ресурс] // The Jakarta Post. – October 22, 2015. – Режим доступа: <http://www.thejakartapost.com/news/2015/10/22/ri-enhance-regionalism-new-chair-iora.html>